

pri nas prvi, ki je uvidel nevarnosti aidsa in razsežnosti lymfske boreliozе ter ustanovil referenčna laboratorija za odkrivanje okužb z virusi HIV in bakterijami *Borrelia burgdorferi*. Je tudi začetnik vzpostavljanja moderne organizacijske in uspešne finančne podobe Inštituta za mikrobiologijo in imunologijo MF.

V svojem raziskovalnem delu je bil usmerjen v prepoznavanje novih povzročiteljev bolezni v Sloveniji (pomemben je opis prve osamitve virusa klopnega meningoencefalitisa v Sloveniji iz kloпов) in v odkrivanje poti za zdravljenje virusnih bolezni s kemičnimi spojinami in interferoni (s sodelavci je med prvimi v svetu pripravil učinkovite antiherpetike). Rezultati njegovega raziskovalnega dela so objavljeni v najuglednejših tujih revijah, kot so *Nature*, *Lancet* in *Virology*. Za izjemno pomembne raziskovalne dosežke je s sodelavci dvakrat prejel nagrado Sklada B. Kidriča.

Skoraj štiri desetletja je predaval mikrobiologijo in parazitologijo, a vendar njegova predavanja nikdar niso bila rutinski, ponavljajoči se zbir suhoparnih podatkov, ampak vedno znova izzivajoče, z najnovejšimi dognanji obogatene učne ure mehanizmov, s katerimi mikrobi povzročajo bolezni pri človeku. Z mentorstvom številnih magisterijev in doktoratov je usmerjal raziskovalno in strokovno pot mnogih medicinskih mikrobiologov in laboratorijev v Sloveniji in sosednjih državah. Prof. dr. Likar je nedvomno eden najplodovitejših in najboljših slovenskih pisateljev strokovnopedagoških in poljudnoznanstvenih knjig. Sam ali s sodelavci je napisal klasične slovenske učbenike *Pregled medicinske virologije*, *Medicinska parazitologija*, *Mikrobiologija in imunologija* in *Mikrobiologija v javnem zdravstvu*. Pomembni sta še *Mala enciklopedija mikrobiologije* in *Mikrobiološki vodnik za medicince*, s katerima je pomembno obogatil slovensko strokovno izrazoslovje. Med poljudnoznanstvenimi knjigami velja omeniti knjižno zbirko, ki obsega štiri dele - *Virusi*, *Bakterije*, *Glivice* in *Paraziti* in enciklopedično delo *Zdravje v družini*, ki je bilo prevedeno v več tujih jezikov. Zanimivo in poučno branje ponujajo knjige *Usoda nalezljivih bolezni*, *Prevara in zmote v biologiji in medicini* in *Žlahтна semena*. V novjšem času so izšle njegove knjige *Mikrobiologija okolja*, *Vodnik po onesnaževalcih okolja*, *Zdravje danes in jutri* in *Porajajoče se nalezljive bolezni*, kar kaže, da še vedno budno spremlja in opisuje nove izzive, ki jih v trajno in občutljivo soodvisnost mikrobov in gostiteljev prinašajo vedno bolj izrazite polucija, migracija in globalizacija.

Ob življenjskem jubileju prof. dr. Mihi Likarju iskreno čestitamo in želimo še veliko zdravih, načrtov polnih in ustvarjalnih let.

Nekrologi

IN MEMORIAM

PRIM. MAG. JOŽKO MAJHEN,
DR. MED.

1. 5. 1927.-21. 7. 1988

Damir Franič

Prvi stavek Hipokratove prisege pravi takole: *Prisežem na Apolona zdravnika in Asklepija in Higiejo in Panakejo in na vse bogove in boginje ter jih kličem za pričę, da bom moža, ki me je izučil v zdravniški vedi, spoštoval kakor lastne starše in da bom delil z njim svoj preužitok ter mu pomagal, če bo v stiski.*

Prim. mag. Jožko Majhen se je rodil v Šmarju pri Jelšah, na Jelšingradu. Oče je bil oskrbnik na Jelšingradu, mati pa hči prvega šmarskega zdravnika dr. Rakeža. Tako je konjska kočija malega Jožka vozila v osnovno šolo, ki jo je obiskoval v rojstnem kraju. Splošno gimnazijo je končal v Celju, nato se je vpisal na Medicinsko fakulteto v Zagrebu. Tam je leta 1953 diplomiral. Od takrat je bil zaposlen v ZD Šmarje pri Jelšah, leta 1960 pa imenovan za upravnika ZD Šmarje pri Jelšah. Leta 1971 je opravljal dela in naloge vodje splošne medicine v ZD Celje, leta 1973 je bil imenovan za direktorja ZD Celje. Od leta 1978 pa vse do prezgodnje smrti leta 1988 je delal kot direktor ZD Šmarje pri Jelšah.

Dr. Majhen je bil širok intelektualec, vedno znova željan znanja. Zato se je 1966. leta vpisal na podiplomski študij v Zagrebu, leta 1972 pa opravil specialistični izpit iz splošne medicine v Ljubljani. Kljub zahtevnemu, odgovornemu in težkemu delu splošnega, »podeželskega« zdravnika ni pozabil na znanstvenoraziskovalno delo. Zato je omislil, napisal in leta 1981 v Zagrebu uspešno zagovarjal svojo magistrsko nalogo z naslovom: »Mnenje, znanje in izkušnje prebivalstva o masovnih kroničnih boleznih«. Veliko je pisal in objavljal, predaval in bil mentor številnim generacijam splošnih zdravnikov. Napisal in objavil je nad 60 prispevkov bodisi kot samostojne publikacije, znanstvene in strokovne članke, poročila in zapise ali pa kot poljudnoznanstvene članke. Temu je treba prišteti še številna predavanja doma in v tujini. Bil je član združenja zdravnikov splošne medicine Jugoslavije in član mednarodnega združenja zdravnikov splošne medicine (SIMG). Veliko je potoval na tuje, se povezoval in posnel delo splošnega zdravnika v Evropi, svoje izkušnje pa prenašal v svoji domovini. Za vse, kar je naredil na področju izboljšanja zdravstvenega varstva, zdravstvene vzgoje in na področju znanstvenoraziskovalnega dela, mu je bil 24. 3. 1988 podeljen naziv primarij.

Kot aktivni udeleženec NOV je bil politično zelo aktiven, vendar je zelo hitro ugotovil vse pomanjkljivosti in zablode bivšega sistema, zaradi katerih je nešteto krat prišel v konflikt s takratnimi političnimi mogotci. Kljub temu je spodbujal svoje kolege, naj ne odnehajo, naj se politično angažirajo, ker samo tako lahko spremenijo negativna stališča do zdravniškega poklica. Še danes se spominjam, kako se je jezil, ker se nihče od mlajših kolegov ni hotel politično angažirati. »Napačno delate,« je grmel, »na ta način dovoljnete mediokritetom in političnim aparatčikom, da vam krojijo usodo. Vaša dolžnost je, da svojo inteligenco in ambicijo tudi politično usmerite in artikulirate.« In prav je imel. Vedno smo bili pripravljene kritizirati, izpostavljati pa se nismo hoteli. »Hic Rhodus, hic salta«, na kar smo pogosto pozabljali.

Strokovno delo dr. Majhna je bilo poleg dela splošnega zdravnika predvsem usmerjeno na organizacijo in standarde v ambulanti splošne medicine. S stalno analizo dela je predlagal izboljšanje metod dela v splošnih ambulantah. V laboratorijsko delo je uvajal nove metode in pomožne preiskovalne teh-

nike. Kot prvi je organiziral dispanzer za ženske v zdravstvenih postajah Šmarje in Rogaška Slatina. Potrdil in razširil je delovanje posvetovalnice za otroke v zdravstvenem okolišju Šmarje ter v celotni občini.

»Do kod segajo moje pristojnosti splošnega zdravnika, kaj lahko naredim sam in kdaj moram poslati bolnika naprej?« sem kot mladi nadebudnež, ki je iz Zagreba prišel na slovensko podeželje iskat svojo zdravniško identiteto, vprašal dr. Majhna. »Ni omejitve!« je odgovoril. »Edina omejitev je vaše znanje, pripravljenost in pogum, da kaj naredite za pacienta. V bolnišnico pošiljate samo takrat, ko ste tukaj izčrpali vse svoje strokovne in tehnične možnosti.« Bil sem impresioniran s strokovno ravnijo splošnih zdravnikov v ZD v tistem času. Ali je za mladega zdravnika, ki hrepeni po pravih praktičnih izkušnjah, kaj lepšega od tega, da mu njegov šef in mentor zaupa in mu omogoči »leteti«. Dr. Majhen nas je vse spodbujal, da pišemo, objavljamo, predavamo.

Takrat sem prvič podvomil o tem, da si lahko dober samo, če si na kliniki ali v večjem centru. Takrat sem prvič dojel, da je zdravniški poklic zares poslanstvo in da je treba iti tja, kjer te potrebujejo, kjer se te veselijo in tja, kjer ti zaupajo. Dr. Majhen mi je kot moj prvi učitelj ta spoznanja omogočil.

Bil je žlahten človek. Stene njegove hiše v Šmarju krasijo prečudovita olja iz Caravaggiove delavnice, ki jih je podedoval od svojega dedka dr. Rakeža. Od njega je podedoval tudi intelekt, svetovljanski duh in »karizmo« vodje. Od svojega očeta je podedoval pogum in pokončnost. Rad se je družil s kolegi iz cele bivše skupne države. Kot širok intelektualec je znal ovrednotiti vse primerjalne prednosti, ki nam jih je ponujala bivša država, znal je prepoznati tisto posebnost v človeku ne glede na to, od kod izhaja. Za njega so šteli samo argumenti strokovnosti, moralnosti in poguma. Rad je imel ljudi brez dlake na jeziku, ker je bil tudi sam takšen. Ni imel posebnega konjička. Ker s soprogo Ljudmilo nista imela otrok, je bila njegov konjiček dobra knjiga, pisanje in razmišljanje o medicini, o splošni, danes družinski medicini. Bil je »mislec«, kakor ga je lepo okarakteriziral prof. dr. Igor Švab. Rad je potoval in zahajal na svoj vikend v Svetem Pelegrinu v hrvaški Istri.

Leta 1959 se je strokovno izpopolnjeval v Centralnem higieniškem zavodu Ljubljana za delo v dispanzerju za ženske, otroke in šolsko mladino. Čeprav je sam »oral ledino« na tem področju, se je dobro zavedal, da je prišel čas, ko bo to delo moral opravljati za to usposobljen specialist. »Kolega Franič«, je rekel, »tukaj na Kozjanskem smo zelo šibki na področju varstva žensk. Kazalniki umrljivosti dojenčkov, prenatalnega varstva in rakastih bolezni ženskih rodil so zelo slabi. Želim si, da bi vi specializirali ginekologijo in porodništvo in sodobno organizirali varstvo žensk na tem področju.«

Zahrbtna bolezen je prišla na hitro. Po operaciji sem ga spomladi leta 1988 obiskal na njegovem domu v Šmarju. Pogovarjala sva se tako kot vedno, odkrito, moško, brez lažne sentimentalnosti, čeprav je bil zelo slaboten. »Kako ste zadovoljni v Zagrebu,« me je vprašal. »Nisem ravno najbolj,« sem mu odgovoril. »Pridite nazaj, vaša specializacija iz ginekologije vas še vedno čaka, vendar ne več za dolgo, ker se moj čas izteka.«

Umril je vročega julijskega dne, leta 1988. Njegovo delo direktorja je prevzel dr. Janko Čakš, ki je še danes direktor. Ki ni pozabil na željo dr. Majhna o podelitvi prve specializacije iz ginekologije na tem področju. Po enem letu sem se zahvalil za specializacijo iz infektologije v Zagrebu in se vrnil nazaj v Šmarje, da izpolnim poslanstvo in željo svojega prvega učitelja.

Tole je memento človeku, ki si je tudi v »svinčenih časih« upal reči bobu bob, memento človeku, ki je imel korajžjo postaviti se po robu marsikateri neumnosti, ne glede na to, od katerega in od kjer prihaja, memento človeku, ki je še z nekaterimi postavil temelje sodobnemu razvoju družinske medicine v Sloveniji. Zato bo delo in lik prim. mag. Jožka Majhna za vedno ostalo zapisano v zgodovini primarne medicine v Sloveniji.

In memoriam

FRANCU ŠIRKU, DR. MED., SPEC. MED. DELA, PROMETA IN ŠPORTA

17. 11. 1938–7. 1. 2003

Ivan But

Ker te ni več!

Odšel si! Nazaj te več ne bo. Odšel si mirno, tiho, nepričakovano, spokojno. Kdo bi si lahko ali upal pomisliti, slutiti ali pričakovati, da nas boš tako presenetil. Pa vendar si nas, čeprav si bil še poln življenja, načrtov, poln elana. Kdo bi pričakoval, da te jutri ne bo več v ambulanto. Kaj vse bi še rad postoril, pa ti ni bilo dano.

Bližala se je pomlad. Tvoj najlepši letni čas, ki si ga imel najrajši. Nisi je mogel dočakati. Kruta usoda te je iztrgala iz naših vrst, pa tudi pomladi sami. Pa tako rad si imel prebujanje narave, dišečega cvetja, zelene trave in ptičjega petja. Živel si z naravo in z vsem, kar ti je dajala. Takšen si se rodil in tudi njej ostal zvest. Ona ti je dajala moč, iz nje si črpal vso energijo, ki si jo vlagal v svoje delo. Vedno si bil ukažljen, nemiren, dokler nisi prišel stvari do konca.

Septembra 1938 si se rodil v družini Franca in Terezije ŠIRKO kot prvorojeni otrok. Rodil si se v Mozirju, v kraju, ki stoji na samem začetku zgornje Savinjske doline. Ze kot otrok si vzljubil ta kraj, te ljudi, te gore, ki jo obdajajo z vseh strani – te vode, ki se zlivajo v reko Savinjo, v kateri si se naučil tudi plavati.

Osnovno šolo si opravil v samem kraju pod budnim očesom tvojega strica – ravnatelja osnovne šole, gospoda Franca VAJDA. Ze kot osnovnošolski otrok si kazal nagnjenja do razkrievanja resnic narave. Vse te je zanimalo – vedno si se spraševal, zakaj se to in ono okrog tebe dogaja. Šel si se mladega samoraslega raziskovalca in verjetno te je ta pot vodila na medicinsko fakulteto, kjer si imel veliko možnosti o raziskovanju vsega, zlasti pa človeškega telesa. Zato si se po opravljeni maturi na celjski gimnaziji tudi vpisal v prvi letnik medicine (leta 1957) in potem ti je steklo. Zdaj si našel samega sebe in postal si neznansko srečen in zadovoljen, da drviš k svojemu prveemu cilju – postati zdravnik. In to dober zdravnik, ki je znal bolniku prisluhniti, ga razumeti in ga tudi podučiti in potolažiti. Rad si imel svoje ljudi. Na vsakem koraku si jim bil pripravljen svetovati in pomagati. Tebi ni bilo težko pozimi ali poleti, v snegu ali dežju, podnevi ali ponoči vstati in pomagati tistemu, ki je tvojo pomoč potreboval.

Strokovno si pomagal in sproti učil svoje sodelavce v ambulanti, podpiral razvoj laboratorijskega dela in fizioterapije. Ker Zdravstveni dom Mozirje ni imel specialista za medicino dela, prometa in športa, si se tudi tega študija z velikim navdihom lotil in ga leta 1973 ob rednem delu tudi dokončal.